

El referèndum sobre la Constitució europea: un pas endavant cap a la Unió Política d'Europa

Maria Badia

El passat 20 de febrer, Espanya va celebrar el referèndum sobre el "*Tractat pel qual s'estableix una Constitució per Europa*". I un 65.6% dels votants a Catalunya deien sí a la primera Constitució de la història comunitària, a banda del 76% que ho feien al conjunt de l'Estat espanyol.

Des de la Cimera de Laeken, i posteriorment durant els debats de la *Convenció sobre el futur d'Europa* -convenció representant dels governs, dels parlaments dels Estats membres, del Parlament Europeu, de la Comissió Europea, i oberta a la societat civil, que va redactar les bases del text que acabem de sotmetre a referèndum-, hem viscut a Catalunya un debat ben viu sobre la Unió Europea i el futur d'Europa, que no només s'ha desenvolupat entre l'elit política, econòmica i el món acadèmic a través de la *Convenció catalana per al debat sobre el futur de la Unió Europea*, sinó que s'ha estès al conjunt de la població, gràcies també a l'esforç de plataformes com el *Fòrum Cívic per una Constitució Europea* o *Europa Futura*.

Després de l'ampliació més ambiciosa de la seva història, la Unió Europea necessitava dotar-se d'unes noves regles de joc més adients a la nova situació, que li permetessin afrontar amb garanties la governabilitat a vint-i-cinc, i tenir més pes al món en el marc de la nova governança global. Doncs bé, per primera vegada, vint-i-cinc Estats membres de la Unió es posaven d'acord per signar un text constitucional pensat per regir el nostre futur compartit en el que significava una autèntica victòria de l'eupeisme i del procés d'integració europea.

El Tractat que acabem d'aprovar conté importants avenços per al futur desenvolupament de la Unió. Avença en democràcia -reconeixent el dret d'iniciativa legislativa popular, simplificant l'actual sistema de presa de decisions i millorant la legitimitat i l'eficàcia de les institucions comunitàries-, en ciutadania –incorporant amb caràcter jurídic la Carta dels Drets Fonamentals-, en drets socials -establint un seguit d'objectius socials i polítics perseguits i defensats històricament per les esquerres-, i en matèria de política exterior -reforçant l'acció exterior de la Unió mitjançant la creació d'un ministre d'Afers Exteriors recolzat per un Servei Europeu d'Acció Exterior-, entre d'altres.

Ha estat el primer referèndum que se celebrava a Espanya des del que va tenir lloc l'any 86 per decidir l'entrada del país a l'OTAN. I també la primera convocatòria a les urnes des del 13 de juny de 2004, quan se celebraren eleccions al Parlament Europeu.

Aquesta victòria clara del sí a la Constitució es produïa, però, després d'una campanya més dominada per debats "partidistes" i en clau nacional que no pas per autèntics debats sobre les implicacions del nou Tractat per al futur de la Unió. I aquesta dificultat de situar el debat en clau europea, sumada a l'habitual falta d'interès dels mitjans de comunicació en la qüestió, no ha fet res més que encendre els ànims d'aquells que creiem de debò en el procés de construcció europea.

A Catalunya, mentre una *Convergència i Unió* (CiU) dividida no donava fins al darrer moment el sí a la Constitució, només els socialistes i els populars defensaven el text de la Constitució. Això sí, convergents a Catalunya i populars a la resta de l'Estat espanyol ho feien amb "la boca petita", intentant evitar que una gran victòria del sí pogués entendre's com un aplaudiment als partits de govern. I de fet, analitzant els resultats del referèndum a Catalunya, s'observa que allà on CiU obtingué els millors resultats el 2004 són precisament aquelles comarques on el sí té menys presència.

Mentrestant, *Esquerra Republicana* i *Iniciativa per Catalunya-Verds* es trobaven defensant el no, alguns sota un raonament que exigia unes condicions que no corresponien a l'ocasió -reconeixement de Catalunya- però coherent amb els seus postulats, val a dir; i d'altres en el que penso que va ser una estratègia totalment equivocada i negativa des de l'òptica de l'europèisme.

A banda de "nacionalitzar" el debat sobre la Constitució europea -actitud, d'altra banda, sense sentit, d'aquells que exigeixen a fora molt més del que demanen a casa (almenys fins ara)-, algunes forces polítiques o plataformes que hi eren contràries han dit "disbarats" com que el projecte de Constitució Europea no reconeixia el dret a la salut -quan l'article II-95 estableix el dret a protecció de la salut- o que defensava la pena de mort -quan l'article II.2.2. estableix que ningú podrà ser condemnat a la pena de mort ni executat-. I aquestes tergiversacions dels continguts del Tractat han reflectit, en alguns, la incomoditat del seu posicionament i, en d'altres, la demagògia emprada per defensar una opinió mancada d'arguments...

A més, per part d'alguns detractors del Tractat s'ha percebut una certa actitud oportunista i irresponsable, en el sentit de confiar, per un costat, en l'aprovació del text de la Constitució, però d'aprofitar, per l'altre, un espai electoral per guanyar vots entre els sectors de població aparentment més vulnerables i potencialment més desconfiats del text constitucional, negant sistemàticament els avenços recollits en el Tractat pel fet de considerar-los insuficients i, fins i tot, i en alguns casos, perjudicials.

Contràriament, els i les socialistes hem explicat i defensat d'una manera entusiasta i apassionada aquest Tractat, i ho hem fet sense complexos. Hem dit des del principi que no era un text que ens satisfés plenament, però sí en canvi un text de compromís que millorava substancialment els Tractats comunitaris anteriors i que suposa un important pas endavant. Pel que fa al paper de les "regions", és evident que tampoc no hem arribat tan enllà com voldríem, però tampoc no es pot dir - perquè no és cert- que hàgim retrocedit en aquest sentit. Per primera vegada es reconeix el seu dret a ser consultades per la Comissió Europea, a més de permetre al Comitè de les Regions d'interposar recursos en contra d'actes legislatius europeus

que vulnerin el principi de subsidiarietat, o de dotar de competències el Tribunal de Justícia de la Unió Europea per pronunciar-se sobre els recursos per violació d'aquest principi.

Pel que fa al català, és cert que aquest no apareix en el text del Tractat. Ara bé, tal com estableix la legislació comunitària, la qüestió del reconeixement de les llengües correspon al Consell, és a dir, als governs dels Estats Membres i, en aquest sentit, podem estar contents que el govern de José Luís Rodríguez Zapatero hagi estat el primer govern espanyol a demanar formalment a la Comissió i al Consell la modificació del règim lingüístic de la Unió Europea per tal de permetre a les llengües que tenen rang d'oficialitat a Espanya -a més del castellà- ser utilitzades en les relacions amb la Unió Europea. Per exemple, permetent als diputats i diputades catalans expressar-se en el Ple en la seva pròpia llengua, assumint el propi govern els costos financers que se'n derivarien en termes d'interpretació. I això és el que s'ha de tenir en compte, perquè són els fets els que queden i no les paraules, especialment les d'aquells que han tingut l'oportunitat de portar-les a la pràctica durant anys i no ho han fet.

Per Espanya, aquest referèndum no hauria d'haver tingut unes característiques diferents que per Catalunya. Tanmateix, aquí el problema es planteja també en relació a la interpretació que fa la ciutadania de la figura del referèndum.

Per exemple, continua essent estesa la concepció que un referèndum aprovat dóna legitimitat i reforça el paper de la institució o persona que el convoca -entengui's un president de govern o el govern en el seu conjunt -, però també és cert que sovint nombrosos presidents n'han convocat per comprovar el grau d'adhesió de la ciutadania al seu projecte, o que s'han valgut de la seva autoritat o legitimitat per sotmetre una qüestió a referèndum que, d'una altra manera, no hauria estat aprovada. A més, una altra interpretació que es fa del referèndum és el d'un mecanisme de democràcia directa que enriqueix el sistema establert per la democràcia representativa que, a dia d'avui, sembla estar mancada del suport i reconeixement que es mereix.

En aquest cas, però, i amb el govern socialista espanyol establert des de fa poc més d'un any -després de la victòria de José Luís Rodríguez Zapatero el 14 de març de 2004-, no s'ha tractat d'un referèndum convocat per prendre el pols del suport presidencial, ni tampoc per aprofitar la capacitat de convèncer de Zapatero en una qüestió complexa. Ara bé, seria una ingenuïtat ignorar que el sí registrat ha vingut a refermar el suport de la població al canvi de direcció experimentat pel govern en política exterior, especialment en relació a l'acostament a la Unió Europea i als postulats més integracionistes, recuperant l'eix amb el motor francoalemany.

En canvi, el cert és que el motiu de la convocatòria ha estat dotar de màxima legitimitat aquest projecte de Constitució per afavorir una major adhesió de la ciutadania a la Unió Europea. Perquè no podem oblidar que malgrat la important victòria del sí, aquesta convocatòria va registrar una elevada abstenció -d'un 59% a Catalunya-, similar a la de l'última convocatòria al Parlament Europeu.

I la causa d'això l'hem de buscar no només en la "nacionalització" de la campanya i del debat constitucional, i en l'esgotament de la població després de tres convocatòries electorals molt

seguides, sinó també en el dèficit de comunicació que la Unió Europea continua patint envers els seus ciutadans i ciutadanes.

De tothom és sabut que un dels problemes que té la Unió Europea i que arrossega pràcticament des de la seva creació és el de la comunicació amb la ciutadania, una comunicació que és decisiva per aproximar els i les ciutadanes amb la realitat comunitària, i amb els nostres reptes de futur com a "ciutadans del món".

I avui, ja no podem parlar del procés de construcció europea com d'un experiment a mig fer: hi ha una voluntat manifesta molt clara d'afrontar els reptes que el món de la globalització impedeix ja resoldre a nivell nacional, i aquest projecte requereix, fonamentalment, el suport, el compromís i l'adhesió de la ciutadania.

En aquest sentit, podem dir que, a banda dels resultats, el referèndum ha servit també per celebrar un debat, no només saludable sinó, des del meu punt de vista, un debat necessari i gairebé indispensable. Un debat que també han de realitzar el conjunt de països que hauran d'aprovar el projecte de Constitució -ja sigui via ratificació dels parlaments nacionals, ja sigui via referèndum allà on se celebrin abans de l'1 de novembre de 2005.

Es troben a l'espera de celebració d'un referèndum França, Holanda, Luxemburg, Polònia, Portugal, Dinamarca, República Txeca, Finlàndia o Irlanda, encara que poden ser més els Estats que acabin sotmetent finalment a ratificació popular el text constitucional.

En aquest sentit, d'aquí pocs dies -el proper 29 de maig- serà el torn de França, on estem assistint a un debat difícil i pujat de to que fa palesa la dificultat d'explicar que la repercussió del referèndum no s'ha de llegir en clau nacional.

Un mal resultat a França podria posar en perill la bona marxa d'aquest procés, ja que 1 Si no s'aconseguís un recolzament unànim abans de l'1 de novembre de 2006, aleshores el Tractat hauria d'entrar en vigor el primer dia del segon mes següent al del dipòsit del darrer país signatari. I, si transcorreguts dos anys des de la signatura del Tractat constitucional - octubre de 2006-, les 4/5 parts dels països de la Unió haguessin ratificat la Constitució, però un o més Estats encara no ho hagués fet, aleshores es remetria la qüestió al Consell Europeu. pot donar un signe especialment negatiu per als nous països de l'ampliació, amb unes percepcions sovint molt diferents del que significa la Unió Europea.

Maria Badia i Cutchet, és Secretària de Política Europea i Internacional del PSC i diputada al Parlament Europeu.

FRC, juliol 2005